

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ В ШКОЛІ ДЛЯ СЛІПИХ ТА ДІТЕЙ ЗІ ЗНИЖЕНИМ ЗОРОМ

Стаття містить відомості про особливості проведення уроків словесності для незрячих дітей та дітей зі зниженим зором.

Школа для дітей з порушенням зору ставить перед собою завдання забезпечити різнобічний, гармонійний розвиток учнів. Сліпота та слабозорість спричиняють ряд відхилень у фізичному та психічному розвитку дітей.

Розвиток пізнавальної діяльності сліпих і слабозорих дітей у процесі вивчення української мови і літератури – складне й відповідальне завдання спеціальної школи. Успішне його вирішення забезпечить якісну підготовку до самостійної життєдіяльності учнів. Дидактичні можливості уроків української мови і літератури покликані створювати сприятливі умови для розвитку в школярів із порушенням зору пізнавальних процесів, конкретизації уявлень про навколишнє середовище.

І тому в системі дидактичних вимог до уроків української мови і літератури для сліпих та дітей зі зниженим зором важливе місце займає використання наочності. Її використання сприятиме розвитку в учнів спостережливості, уяви, просторового мислення та інших форм пізнавальної діяльності.

По-перше, для організації роботи педагогу необхідно добре розбиратися у зорових аномаліях. У таблиці 1 подано найпоширеніші офтальмологічні діагнози.

Таблиця 1

Офтальмологічні діагнози

Офтальмологічний діагноз	Особливості зорового сприйняття	Педагогічні рекомендації
косоокість	Порушення цілісності сприйняття внаслідок розладу бінокулярного зору	Збільшити час на розглядання зображень
астигматизм	Труднощі збереження зображення ув фокусі	Використання рельєфної, тактильної наочності
амбліопія	Ускладнення сприймання на близькій відстані, дрібних деталей, труднощі при письмі та читанні	Віддалення об'єктів від очей на оптимальну відстань, збільшення міжрядкових відстаней
міопія	Труднощі сприймання предметів на далекій відстані	Збільшення контрастності зображень і виділення контурів
глаукома	Швидка втомлюваність і зниження зорової працездатності	Дотримання режиму зорового навантаження

По-друге, використовуючи наочні посібники, рекоменду-

* Дем'яненко І. П.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

ється враховувати особливості зорового сприймання слабозорих учнів, як-от:

- фрагментарність уявлень, наслідком якої є уривчастість описового мовлення (Ю. О. Кулагін);

- уповільненість сприймання (А. І. Зотов). Однак гострота зору 0,2 є критичною, після чого швидкість сприймання ненабагато зростає;

- порушення кольоросприймання у вигляді підвищення порогів на червоний і зелений кольори, при нормальних порогох на синій; можуть траплятися випадки нерозрізнення кольору при захворюваннях сітківки та атрофії здорового нерва, дещо краще кольоросприймання при амбліопії, альбінізмі та вроджених катарактах (за даними Н. В. Шубіної);

- зниження тонкості зорових диференціювань у процесі впізнання об'єкта. Значні труднощі під час впізнання зображень відчувають діти з частковою атрофією зорового нерва; у них спостерігається не лише уповільненість сприймання, а й значна кількість помилок, уподібнень одного зображення до іншого, подібного до нього (М. І. Земцова).

З урахуванням названих особливостей зорового сприймання і зумовлених ними труднощів необхідно в спеціальній школі створювати на уроках певні умови. До них належать:

- дотримання тривалості демонстрування (слід мати на увазі, що в учнів з атрофією зорового нерва, дегенерацією жовтої плями, вторинною катарактою швидкість сприймання знижена);

- забезпечення учнів ілюстративним матеріалом певного формату (розмір 9 x 12 см дає можливість майже всім слабозорим, навіть з вузьким полем зору, бачити все зображення, охоплювати його поглядом);

- демонстрацію кольорових зображень слід проводити з урахуванням особливостей кольорового зору, з максимальною яскравістю у спектрі кожної форми (слабозорі, у яких сліпота на червоний колір, не можуть відрізнити синьо-зелений колір від червоного; у кого має місце сліпота на зелений колір, не зможуть відрізнити червоно-пурпурний від сірого);

- забезпечення кожного учня роздатковим матеріалом.

По-третє, ефективний метод покращення зору – це проведення тренування зорового аналізатора.

Оклюзія – це тренування зору, яке складається з виключення одного ока. У маленьких дітей оклюзію проводять заклеюванням одного ока. Заклейка повинна бути з тугої тканини. Вона повинна бути більше окулярів, щоб дитина не могла підглядати зверху, знизу або з боків.

Дорослі можуть носити сонцезахисні окуляри, заклеївши внутрішню поверхню однієї з лінз лейкопластиром – косметично це краще і до того ж непомітно з боку. У деяких випадках призначається матова оклюзія. При необхідності оклюзор миється, переться або замінюється на новий.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Ретельне виконання режиму оклюзії дозволяє підвищити гостроту зору.

Оклюзія не повинна перериватись не на один день!

Ми пропонуємо основні вправи для очей при всіх вадах зору:

1. Сидячи. Міцно зажмурити очі (до 10 секунд), відкрити очі на 3-5 секунд. Повторити 6-8 разів. *Ця вправа зміцнює м'язи очей, поліпшує кровообіг повік.*

2. Сидячи. Швидке кліпання 1-2 хвилини. *Сприяє поліпшенню кровообігу.*

3. Сидячи. Дивитися прямо перед собою 2-3 секунди. Потім поставити палець на відстані 25-30 см від очей, перевести погляд на кінчик пальця та дивитися та нього 3-5 секунд, опустити руку. Повторити 6-8 разів. *Вправа знімає втому очей, полегшує зорову роботу на короткій відстані.*

4. Сидячи. Закрити повіки, масувати їх круговими рухами пальця 1 хвилину.

Діти з обмеженими функціональними можливостями, зокрема діти з вадами зору потребують оптимальних, максимально сприятливих умов для всебічного, гармонійного розвитку, збереження власного здоров'я, тому кожного дня потрібно проводити корекційну роботу.

Поняття «корекційна робота» об'єднує кілька напрямів допомоги дітям із вадами зору: медичний, психологічний, педагогічний та соціальний, які утворюють структуру комплексної реабілітації.

Головна мета корекційної роботи: сприяння формуванню гармонійної особистості, здобуття якісної освіти, успішна інтеграція слабозорої дитини в соціум, відновлення зорових функцій, підтримання загального здоров'я, фізичний розвиток дитини.

Процес комплексної корекційної роботи здійснюється за такими етапами:

1. Діагностичний.
2. Аналітико-проективний.
3. Корекційно-відновлювальний.
4. Профілактичний.

Знаючи все це, рекомендуємо вимоги до уроку в школі для слабозорих дітей:

1. Суворе виконання офтальмологічних рекомендацій (знати захворювання дітей, лупа, окуляри, освітленість, роздатковий спеціальний матеріал).

2. Корекція відхилень у фізичному розвитку. Фізкультурхвилинки обов'язкові + гімнастика для очей.

3. Забезпечення диференційованого й індивідуального підходу у зв'язку з можливостями учнів (робота з обдарованими дітьми за індивідуальною програмою, диференціація домашнього завдання).

4. Забезпечення компенсаторно-корекційної спрямованості уроку. Кожне незнання сприймати терпляче. Підкріплювати

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

образи конкретних прикладами.

5. Активізація розумової діяльності учнів шляхом само-стійної роботи (взаємоперевірка).

6. Сполучення слова і різних видів наочності.

7. Дотримання оптимальних умов експонування наочності (не повинно бути дрібних малюнків).

8. Урахування вікових особливостей дітей. Створення сприятливих умов.

Використовуючи систему спеціальних педагогічних заходів, форм і методів навчання та виховання, спрямованих на розвиток процесів компенсації, усунення недоліків пізнавальної діяльності, фізичних можливостей дітей з вадами зору ми дамо якісну підготовку до саморозвитку та самореалізації учням.

Література:

1. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови / За ред. Синенка В.В., Комунальової А.А. – К., 2013. –263 с.
2. Рання комплексна діагностика та реабілітація дітей з сенсорними порушеннями: реалії та перспективи / За ред. Бровченко Л.М. – Львів, 2010.
3. Навчально-методичний посібник для батьків дітей з особливими освітніми потребами (частина II) / Чеботарьова О.В., Сухіна І.В., Скрипник Т.В. – К., 2013. –197 с.
4. Проблемы детской инвалидности в переходный период в странах ЦВЕ/СНГ и Балтии. – Детский фонд ООН (ЮНИСЕФ), 2005. –47 с.
5. Навстречу друг другу: пути интеграции: специальное образование в массовых школах в России и Нидерландах / Л. М. Шипицына, Кейс ван Рейсвейк; [пер. С англ. О. В. Деряевой]; Ин-т спец. педагогики и психологии Междунар. ун-та семьи и ребенка им. Рауля Валленберга, Педол. ин-т г. Амстердама. – СПб.: Институт специальной педагогики и психологии, 1998. –130 с.

Єременко Н. В.*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті розглядається одна з найбільш актуальних проблем педагогіки – підвищення пізнавальної активності учнів початкової школи. Розглянуті поняття «інтерактивна технологія навчання», «пізнавальна активність» та висвітлені педагогічні умови організації інтерактивного навчання в початковій школі.

Дитинство – це період розвитку, формування та становлення особистості. Дуже важливо в цей час створити умови доброзичливості, зацікавленості, ввести дитину у світ ігрових і реальних ситуацій, які б допомогли пізнати довкілля, орієнтуватись у стосунках з людьми, бути активними учасниками суспільних відносин.

Початкова школа – це саме та ланка, що на основі дошкільного досвіду дитини забезпечує подальше становлення

---

* © Єременко Н. В.